

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายประสบการณ์ของพยาบาลวิชาชีพที่เข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน

ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง คือพยาบาลวิชาชีพที่ปัจจุบันได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชน ในจังหวัดที่กักตุนแห่งหนึ่งทางภาคตะวันออก ที่ยินดีเข้าร่วมการวิจัยโดยให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนของผู้ให้ข้อมูลเอง จำนวน 10 ราย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ตามแนวคำถามที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้แล้ว จดบันทึกข้อมูล และบันทึกเทป ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2546 ถึงวันที่ 10 มกราคม 2547 รวมผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 10 ครั้ง

สรุปผลการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นพยาบาลวิชาชีพ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการพยาบาล อายุระหว่าง 32 ปี ถึง 47 ปี ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งหัวหน้าพยาบาลจำนวน 10 ราย ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลมีอายุระหว่าง 40-44 ปี มากที่สุด โดยผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุน้อยที่สุดคือ 32 ปี และอายุมากที่สุดคือ 47 ปี เฉลี่ยอายุ 41.46 ปี ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปี และผู้มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยที่สุดคือ 9 ปี มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนน้อยกว่า 5 ปีมากที่สุด โดยผู้ที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งหัวหน้าพยาบาลน้อยที่สุดคือ 6 เดือน และนานที่สุดคือ 22 ปี

การเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เข้าสู่ตำแหน่งโดยได้รับการแต่งตั้งจากผู้อำนวยการ โรงพยาบาล และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด มีผู้ให้ข้อมูลเพียง 2 รายที่เข้าสู่ตำแหน่งด้วยความเต็มใจ โดยหนึ่งรายสมัครเนื่องจากมองว่าตำแหน่งหัวหน้าพยาบาลเป็นตำแหน่งสูงสุดสำหรับการเป็นพยาบาลวิชาชีพ มีเกียรติ และมองว่างานในบทบาทหน้าที่หัวหน้าพยาบาลเป็นงานที่ท้าทายความรู้ความสามารถจึงอยากทำงานในหน้าที่นี้ ส่วนอีกหนึ่งราย สมัครเข้าสู่ตำแหน่งเนื่องจากต้องการย้ายโรงพยาบาล

ส่วนผู้สมัครอีก 3 รายสมัครเข้าสู่ตำแหน่งเนื่องจากไม่มีคนอื่นสมัคร ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จึงเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชนโดยขาดการเตรียมความพร้อมมาก่อนทั้งนี้เนื่องจาก ผู้ให้ข้อมูลไม่สนใจเข้าสู่ตำแหน่ง ขณะเดียวกันหน่วยงานก็ขาดการวางแผนในการพัฒนาบุคลากร เพื่อเตรียมเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล ดังนั้นเมื่อตำแหน่งหัวหน้าพยาบาลของโรงพยาบาลว่างลง โรงพยาบาลจึงต้องสรรหาบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลแห่งนั้นมาเป็นเวลานานและมีวุฒิ อาวุโสที่สุดเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาลแทน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลทุกรายมีความเห็นตรงกันว่า การเตรียมความพร้อมบุคลากรก่อนเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาลเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นต้องจัดให้มี ขึ้น โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นว่าการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาลของ โรงพยาบาลชุมชนต้องกระทำโดยทั้งจากตัวผู้ที่เข้าสู่ตำแหน่ง เตรียมตัวเอง และการเตรียมโดย หน่วยงานหรือโรงพยาบาล ดังนี้

1. เตรียมด้วยตนเอง ผู้ที่จะเข้าสู่ตำแหน่งจะต้องเตรียมตัวของตัวเองในเรื่องต่อไปนี้คือ เตรียมใจ เตรียมคุณสมบัติส่วนตัวและเตรียมความรู้ด้านการบริหาร

1.1 เตรียมใจ ผู้ที่จะเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนจะต้องเตรียม ใจให้เข้มแข็ง มีความอดทนต่อปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ไม่ย่อท้อ

1.2 เตรียมความรู้ด้านการบริหารการพยาบาลและการบริหารบุคคล หัวหน้าพยาบาล จะต้องมีความรู้ด้านการบริหาร เช่น สามารถนำแผนกลยุทธ์ลงสู่การปฏิบัติได้ สามารถเขียนแผนงาน และโครงการได้

2. เตรียมโดยหน่วยงาน หน่วยงานหรือโรงพยาบาลจะต้องเริ่มเตรียมตั้งแต่การคัดเลือก บุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ได้แก่ เป็นผู้มีความสามารถ กล้าตัดสินใจ ควรมีการศึกษาระดับปริญญาโท หรือปริญญาตรี และผ่านการอบรมหลักสูตรทางการบริหาร เช่น หลักสูตรผู้บริหาร ระดับต้น หรือหลักสูตรเฉพาะทางการบริหารการพยาบาล มีประสบการณ์การเป็นหัวหน้างาน อย่างน้อย 5 ปี เป็นผู้อาวุโส มีภาวะผู้นำ มีบุคลิกภาพที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้บังคับบัญชาได้ มีทักษะการสื่อสารหรือการพูด การประสานงานที่ดี และเป็นผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรง

สนับสนุนมีระบบบริหารจัดการและงบประมาณ ที่เอื้อต่อการสนับสนุนการพัฒนา บุคลากร เพื่อเตรียมให้เข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล เช่น สนับสนุนให้เข้ารับการอบรมในหลักสูตร เฉพาะทางการบริหารทางการพยาบาล หลักสูตรผู้บริหารระดับต้น หรือการศึกษาต่อในระดับ ปริญญาโททางด้านการบริหารการพยาบาล

3. เตรียมโดยสถาบันการศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษาสนับสนุนการเตรียมหัวหน้า พยาบาล โดยจัดให้มีหลักสูตรเตรียมหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชนโดยตรง ดังเช่นการมี หลักสูตรเตรียมนายอำเภอ หลักสูตรสาธารณสุขอำเภอ เป็นต้น

ด้านความรู้สึกรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลเมื่อเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ มีความรู้สึกเชิงบวกและความรู้สึกเชิงลบ

กลุ่มที่มีความรู้สึกเชิงบวก เนื่องจากมองว่างานในบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าพยาบาลเป็นสิ่งที่ท้าทายความรู้ ความสามารถ ทำให้อยากเข้ามาปฏิบัติหน้าที่นี้และจากมีทัศนคติที่ดีต่อตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนโดยมองว่าเป็นตำแหน่งสูงสุดของการเป็นพยาบาลวิชาชีพ มีเกียรติ ทำให้รู้สึกภูมิใจ ส่วนกลุ่มที่มีความรู้สึกเชิงลบ เนื่องจากไม่พร้อมที่จะเข้าสู่ตำแหน่ง เพราะขาดความรู้ด้านการบริหารงานทั่วไปและการบริหารบุคคล ไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ ทำให้วิตกกังวล ไม่มั่นใจและเครียด

ส่วนการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ในตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนผู้ให้ข้อมูลยังปฏิบัติบทบาทหน้าที่ได้ไม่ครอบคลุมทุกบทบาท กล่าวคือผู้ให้ข้อมูลจะปฏิบัติบทบาททางด้านบริการมากกว่าบทบาทด้านบริหาร ด้านวิชาการและด้านการพัฒนาบุคลากร นอกจากนี้ผลการวิจัยมีข้อค้นพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่สนใจเตรียมตัวเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชน แต่พอใจและมีความสุขกับการทำงานในตำแหน่งหัวหน้างาน หรือหัวหน้าหอผู้ป่วย มากกว่า และเนื่องจากระบบการเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล ของโรงพยาบาลชุมชนยังไม่ชัดเจน การเข้ารับการอบรมในด้านบริหารยังมีข้อจำกัดด้วยระเบียบว่าด้วย การอบรม/ประชุม/สัมมนา ของทางราชการ และตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนไม่สูงใจ เนื่องจากเป็นตำแหน่งที่มีการะมาด ต้องรับผิดชอบสูง โอกาสความก้าวหน้าในวิชาชีพและค่าตอบแทนต่าง ๆ ไม่มีความแตกต่างจากพยาบาลประจำการและหัวหน้าหอผู้ป่วยหรือหัวหน้างาน แต่ต้องมีภาระค่าใช้จ่ายทางสังคมเพิ่มขึ้น จึงพอใจกับการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งหัวหน้างานมากกว่า เพราะสบายใจกว่า

ปัญหาในการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ในตำแหน่งหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน มีปัญหาอุปสรรคซึ่งเกิดจากปัญหา 2 ส่วนคือ

1. ปัญหาจากตัวของผู้ให้ข้อมูลเอง เนื่องจากการเข้าสู่ตำแหน่งโดยไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมมาก่อนทำให้ขาดความรู้และทักษะทางด้านการบริหารงานทั่วไป การบริหารบุคคล
2. ปัญหาจากปัจจัยอื่น นอกจากปัญหาเนื่องจากขาดความพร้อมของตนเองแล้ว ผู้ให้ข้อมูลบางรายยังพบปัญหาอุปสรรคในการทำงานเนื่องจากปัจจัยอื่น เช่นการขาดแคลนบุคลากร เนื่องจากโรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดที่ศึกษา ส่วนใหญ่เป็นโรงพยาบาลขนาด 10 เตียงถึง 60 เตียง เน้นบทบาทด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค มากกว่าการรักษาพยาบาล ทำให้แพทย์ที่ไปอยู่โรงพยาบาลชุมชน ซึ่งเป็นแพทย์สำเร็จใหม่ เมื่ออยู่ได้ระยะหนึ่งคือประมาณ 1-2 ปี หรือบางแห่งนานที่สุด 3 ปี ก็คืนรนย้ายไปอยู่โรงพยาบาลที่มีศักยภาพสูงกว่า เช่นโรงพยาบาลทั่วไป หรือโรงพยาบาล ศูนย์ เพื่อจะได้ศึกษาต่อในระดับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ทำให้โรงพยาบาลชุมชน..

มีการหมุนเวียนแพทย์ และผู้อำนวยการ โรงพยาบาลบ่อยมาก คือเปลี่ยนผู้อำนวยการทุก 1-3 ปี ทำให้ผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะหัวหน้าพยาบาลที่จะต้องเป็นผู้ต้องประสานงานกับแพทย์และผู้อำนวยการ โรงพยาบาลอย่างใกล้ชิดต้องปรับตัวอยู่ตลอด นอกจากนี้โรงพยาบาลชุมชนบางแห่งอยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัดมาก คิดเป็นระยะทางเกือบ 100 กิโลเมตร ห่างไกลความเจริญ การคมนาคมยังไม่ค่อยสะดวก บุคลากรทุกประเภท ทุกระดับ จึงมีการขอย้ายออกทุกปี ทำให้งานไม่ต่อเนื่อง บุคลากรที่ยังคงอยู่จึงรู้สึกท้อแท้ เพราะต้องเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่อยู่เรื่อย ๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เนื่องจากการเตรียมบุคลากรเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนและการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพยาบาลมีขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องร่วมมือกันในหลายส่วนราชการ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

ด้านบริหาร

หน่วยงานต่าง ๆ ต่อไปนี้ ควรมีการสนับสนุนการเตรียมความพร้อมของบุคลากรเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล โดย

1. กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นหน่วยงานบริหารระดับสูงสุด มีหน้าที่กำหนดนโยบายด้านการสาธารณสุขและบริการสุขภาพควรมีบทบาทคือสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้มีขวัญและกำลังใจให้อยู่ในตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การขยายโอกาสความก้าวหน้าในวิชาชีพ ค่าตอบแทนในตำแหน่งผู้บริหารทางการพยาบาล และกำหนดให้มีตำแหน่งผู้ช่วยหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนในกรอบอัตรากำลัง

2. สถานการพยาบาล ควรเป็นแรงผลักดันในการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับคุณสมบัติของหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนซึ่งควรประกอบด้วยคุณสมบัติ ๆ ดังต่อไปนี้

- 2.1 เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำ

- 2.2 เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทด้านการบริหารการพยาบาล หรือปริญญาตรีทางการพยาบาลและผ่านหลักสูตรเฉพาะทางการบริหารการพยาบาล หรือหลักสูตรผู้บริหารระดับต้นเป็นอย่างต่ำ

- 2.3 เป็นผู้มีความประสพการณ์ในการบริหารการพยาบาลอย่างน้อย 5 ปี

- 2.4 เป็นผู้มีความบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีทักษะการพูดและการฟังที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีได้

2.5 เป็นผู้มีความสมบัติอื่น ๆ เหมาะสม เช่น มีสุขภาพแข็งแรงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีอาวุธด้านวิทยุ รับผิดชอบ เสียสละ กระตือรือร้นในการศึกษาวิชาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ เป็นต้น

นอกจากนี้สภาการพยาบาล ควรพัฒนาคำราการบริหารทางการพยาบาล ในระดับ โรงพยาบาลชุมชนให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้บุคลากรที่อยู่ตามโรงพยาบาลชุมชนได้ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

3. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เป็นหน่วยงานสาธารณสุขที่ใกล้ชิดโรงพยาบาลชุมชน ที่สุด ควรมีบทบาทในการให้การสนับสนุนการเตรียมความพร้อมบุคลากรเพื่อเข้าสู่ตำแหน่ง หัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชน โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของโรงพยาบาลชุมชนในจังหวัด อย่างแท้จริง ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการแก่โรงพยาบาลชุมชนในจังหวัด จัดให้มี ระบบพี่เลี้ยง (Mentor) ด้วยการร่วมมือกับผู้เข้าสู่ตำแหน่งใหม่ในการเลือกหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนที่มีประสบการณ์การบริหารงานมาก่อน เป็นพี่เลี้ยง (Mentor) เพื่อให้ผู้เข้าสู่ ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาลใหม่ได้ศึกษาบทบาทหน้าที่ และการบริหารงานของหัวหน้าพยาบาล

4. โรงพยาบาลชุมชน เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการเตรียมความพร้อม บุคลากรควรมีแผนการดำเนินงาน โดย

4.1 กำหนดนโยบายในการพัฒนาบุคลากรชัดเจน และเป็นลายลักษณ์อักษร

4.2 มีแผนการใช้งบประมาณสำหรับการพัฒนาบุคลากร เพื่อเตรียมเข้าสู่ตำแหน่ง หัวหน้าพยาบาลอย่างต่อเนื่อง

4.3 ผู้อำนวยการ โรงพยาบาล ในการให้การช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงาน แก่หัวหน้าพยาบาล

5. พยาบาลวิชาชีพผู้สนใจเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชน ควรเตรียม ความพร้อมของตนเองโดยการศึกษาเพิ่มเติมในระดับปริญญาโททางการบริหารการพยาบาล หรือ เข้ารับการอบรมหลักสูตรเฉพาะทางการบริหารการพยาบาล หรือหลักสูตรผู้บริหารระดับต้นเพื่อ เตรียมความรู้ด้านการบริหารงานทั่วไป เช่นการวางแผนงาน การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ การเขียน โครงการ เป็นต้น ความรู้ด้านการบริหารงานบุคคล การพัฒนาบุคลิกภาพตนเอง เช่นการแต่งกาย ทักษะการพูดในที่ชุมชน เป็นต้น

ด้านการศึกษา

จากข้อค้นพบที่ว่าผู้ให้ข้อมูลขาดการเตรียมความรู้ทางด้านการบริหารก่อนเข้าสู่ตำแหน่ง หัวหน้าพยาบาลทำให้ผลที่ตามมาคือ เกิดปัญหาในการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ ข้อเสนอแนะด้านการ ศึกษาจึงรวบรวมได้ดังนี้ สำนักการพยาบาลซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลพยาบาลด้านวิชาการ ควรร่วมมือกับสถาบันการศึกษาโดยจัดให้มีหลักสูตรเตรียมหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนทั้ง

ระยะสั้นและระยะยาว โดยเน้นความรู้ด้านการบริหารทั่วไป การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ การเขียนแผนงาน การเขียนโครงการและการประเมินโครงการ เป็นต้น หลักสูตรการบริหารบุคคล เช่น การจูงใจ การบริหารความขัดแย้ง การประเมินผลบุคลากร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาประสิทธิภาพการเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนครั้งนี้เป็นการศึกษาในผู้ให้ข้อมูลที่ปัจจุบันดำรงตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชน ซึ่งเป็นการศึกษาประสบการณ์จากผู้ให้ข้อมูลเพียงด้านเดียว ดังนั้นเพื่อให้การบริหารการพยาบาลประสบความสำเร็จและเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาคุณสมบัติและความสามารถของหัวหน้าพยาบาลตามความคาดหวังของผู้บังคับบัญชาทั้งในระดับผู้บริหารในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระดับผู้อำนวยการ โรงพยาบาลชุมชน และระดับพยาบาลผู้ได้บังคับบัญชา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการเตรียมและพัฒนาบุคลากรเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาลในอนาคต อันจะนำมาซึ่งการมีหัวหน้าพยาบาลที่มีความพร้อม มีคุณสมบัติที่เหมาะสมและสามารถร่วมกันบริหารงานบริการพยาบาลของโรงพยาบาลชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประสบการณ์การทำวิจัยเชิงคุณภาพของผู้วิจัย

จากเริ่มแรกที่จบภาคการศึกษาที่ 1 ผู้วิจัยทราบว่า จะมีเรียนวิชาวิจัยในระบบสุขภาพ 2 (การวิจัยเชิงคุณภาพ) ในภาคการศึกษาต่อไป ผู้วิจัยเข้าใจว่าเป็นการเรียนการวิจัยต่อจากวิชาวิจัยในระบบสุขภาพ 1 (การวิจัยเชิงปริมาณ) แต่เมื่อถึงเวลาเรียนจริง ๆ ปรากฏว่าเป็นวิธีวิจัยที่ผู้วิจัยไม่เคยรู้จักมาก่อนเลยและมีปรัชญา แนวคิดที่แตกต่างจากวิจัยในระบบสุขภาพ 1 ซึ่งเป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยสิ้นเชิง และด้วยปรัชญาที่ว่าความจริงไม่ได้มีเพียงหนึ่งเดียว ผู้วิจัยคิดว่าในชีวิตจริงของเราก็คือเป็นแบบนั้นจริง ๆ ความจริง ความถูกต้องของคนในสังคมหนึ่งอาจไม่ใช่สำหรับอีกสังคมหนึ่งก็ได้ ดังนั้นการตัดสินใจพฤติกรรมของคนเราจึงต้องรู้จักเบื้องหลัง สภาพแวดล้อมของคน ๆ นั้นด้วย แนวคิดนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารบุคคลได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงมุ่งมั่นที่จะทำงานวิทยานิพนธ์ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งที่ไม่มีทักษะในการเขียนเลข รวมทั้งในการเก็บรวบรวมข้อมูลตัวผู้วิจัยเองเป็นเครื่องมือสำคัญ เพราะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ต้องมีความช่างสังเกต และจดบันทึก ผู้วิจัยไม่มั่นใจว่าในการสัมภาษณ์จะได้รับความไว้วางใจจากผู้ให้ข้อมูลเพียงใดแล้วจะวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างไร ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นความวิตกกังวลของผู้วิจัยทั้งสิ้น แม้จะได้เรียนทฤษฎีมาแล้ว 2 หน่วยกิต แต่นั่นก็ยังเป็นเหมือนภาพในอากาศที่บางครั้งผู้วิจัยก็มองไม่เห็น แต่เมื่อผู้วิจัยนำปัญหาไปปรึกษาอาจารย์ผู้สอน อาจารย์ก็ให้กำลังใจถ้ามีความตั้งใจทำจริง ๆ

ถึงเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ฝึกเก็บรวบรวมข้อมูล ฝึกการสัมภาษณ์ การสังเกต การจดบันทึกและการถอดเทป จากผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติเหมือนผู้ให้ข้อมูลจริงจำนวน 3 ราย ในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 ผู้วิจัยรู้สึกตื่นเต้นและกังวลอย่างมาก เพราะเกรงจะทำได้ไม่ดี เมื่อไปถึงปรากฏว่าผู้ให้ข้อมูลให้การต้อนรับเป็นอย่างดี เป็นกันเอง และยินดีเล่าประสบการณ์ การเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนอย่างมากมายจนผู้วิจัยรู้สึกอึดอัดขึ้น แต่เมื่อการสัมภาษณ์สิ้นสุดลง ผู้วิจัยขับรถกลับตลอดทางรู้สึกหงุดหงิดว่าข้อมูลที่สัมภาษณ์มานั้นจะนำมาวิเคราะห์อะไรได้หรือเปล่า กลับถึงที่พักผู้วิจัยรีบถอดเทปทันทีแต่ก็ต้องผิดหวังที่สุดเพราะเทปที่บันทึกเสียงมานั้นมีเสียงแทรกมากจนไม่สามารถถอดได้ จากประสบการณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเตรียมเครื่องอัดเทปเพิ่มอีก 1 เครื่อง

รายที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลคราวนี้ค่อนข้างราบรื่น ผู้ให้ข้อมูลให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่ผู้วิจัยก็ยังงงกับข้อมูลที่ได้เช่นเคยว่าจะได้อะไรที่สามารถตอบวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัยได้หรือไม่ เพราะทุกอย่างช่างเป็นการพูดคุยกันธรรมดา กลับจากเก็บรวบรวม ข้อมูลผู้วิจัยรีบถอดเทปทันทีอีก เพราะไม่แน่ใจว่าจะจะมีปัญหาเหมือนกับกรณีแรกอีกหรือไม่ เทปเครื่องแรกมีเสียงแทรกมาก ฟังไม่รู้เรื่องอีกเช่นเคย แต่คราวนี้ไม่ผิดหวังแล้วเพราะมีเครื่องอัดเทปไป 2 เครื่อง เมื่อถอดเทปเสร็จ อ่านข้อมูลและขีดเส้นใต้คำที่มีความสำคัญไปเรื่อย ๆ ก็เริ่มเข้าใจและมองเห็นว่าข้อมูลที่ได้นำนามาตอบวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัยได้ ประสบการณ์ ครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยเริ่มเข้าใจว่าทำไมหนังสือแนะนำการทำวิจัยเชิงคุณภาพทุกเล่มที่ผู้วิจัยได้อ่านและอาจารย์ผู้สอนทุกท่านจึงเน้นเป็นหนักหนาในเรื่อง การเตรียมตัว เตรียมอุปกรณ์ ก่อนเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องรอบคอบ ตรวจสอบคุณภาพอย่างถี่ถ้วน รวมถึงการเตรียมอุปกรณ์สำรอง เช่นแถบเทปเปล่า หรือแม้แต่ถ่านไฟฉาย

รายที่ 3 จากผู้ให้ข้อมูล 2 รายแรกผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยรู้จักคุ้นเคยเป็นอย่างดีมา ก่อน ครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมือนผู้ให้ข้อมูลจริงแต่ไม่รู้จักมาก่อน เพื่อศึกษาความแตกต่าง ประสบการณ์ครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้เข้าใจว่าทำไม การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูลไว้ล่วงหน้าก่อน เพราะถ้าเป็นคนที่ไม่รู้จักมาก่อน ผู้ให้ข้อมูลอาจไม่ไว้วางใจ ทำให้ไม่ได้ข้อมูลเชิงลึก แต่จะได้ข้อมูลที่เป็นเชิงบวกอย่างเดียวเท่านั้นเอง

ภายหลังเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างแต่ละราย ผู้วิจัยไปพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อเล่าประสบการณ์ ความรู้สึก มีปัญหาและข้อสงสัยมาถามอาจารย์ที่ปรึกษาตลอดเวลานจนผู้วิจัยมีความมั่นใจขึ้นจึงได้ลงมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลจริง

เมื่อลงมือเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ผู้วิจัยก็ได้เข้าใจแล้วว่า ทำไมเมื่อตอนสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์ อาจารย์กรรมการสอบจึงทักท้วงเรื่องที่คุณเขียนว่าหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัย

จะถอดเทปทันทีในวันเดียวกันว่าเป็นการผูกมัดตนเองมากเกินไป เพราะในความเป็นจริงบางครั้งก็ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากอาจมีเหตุปัจจัยบางอย่างหรือแม้แต่ตัวผู้วิจัยเองเช่น ความเหนื่อยล้า ความเครียด ทำให้ไม่สามารถทำตามที่กำหนดได้ หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจนอิ่มตัว ผู้วิจัยรู้สึกตื่นตื้นกับข้อมูลที่ได้ ผลการวิจัยจะออกมาเป็นอย่างไร คราวนี้พบว่าการวิเคราะห์ข้อมูลและการเขียนผลการวิจัยเป็นเรื่องที่ยากที่สุด ผู้วิจัยใช้เวลาในการจมอยู่กับข้อมูล 1 เดือนเต็ม พยายามทำความเข้าใจในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลของตนเองในบทที่ 3 ไม่กล้าไปพบอาจารย์เนื่องจากรู้สึกเกรงใจที่จะเรียนอาจารย์ว่าผู้วิจัยทำต่อไปไม่ได้แล้ว ในที่สุดผู้วิจัยเขียนรายงานผลการวิจัยออกมาได้ 4 หน้ากระดาษ จึงไปส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยดู ช่วงนั้นผู้วิจัยไม่สบายใจเลยว่าจะทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จได้หรือไม่ หรือจะต้องเปลี่ยนหัวเรื่องไปทำวิจัยเชิงปริมาณแทน

แต่เมื่อผู้วิจัยได้พบอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์กลับชมผู้วิจัยว่าได้ข้อมูลมามาก และแนะนำการเขียนให้ ทำให้ผู้วิจัยประทับใจและมีกำลังใจที่จะทำงานนี้ต่อไปให้สำเร็จ

ถึงวันนี้เมื่อวิทยานิพนธ์เล่มนี้เริ่มเป็นรูปร่างแล้ว ผู้วิจัยรู้สึกภูมิใจที่ได้ทำวิทยานิพนธ์ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะถ้าไม่ได้ถือโอกาสทำขณะที่กำลังศึกษาอยู่นี้ เชื่อแน่ว่าเมื่อ ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษาไป คงทำไม่ได้แม้จะได้เรียนด้านทฤษฎีมา 2 หน่วยกิตก็ตาม แต่ขณะนี้ผู้วิจัยมีความเข้าใจและมั่นใจขึ้น และคิดว่าหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้วถ้ามีโอกาสผู้วิจัยยังสนใจจะทำการศึกษาระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพอีกต่อไป

นอกจากนี้สิ่งที่ผู้วิจัยได้รับจากประสบการณ์การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้คือ ผู้วิจัยได้ฝึกทักษะการเขียนเป็นอย่างดี ทำให้เป็นผู้มีความละเอียดรอบคอบ ใจเย็นลงและอดทนมากขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาอดทนในการอ่านงานที่ผู้วิจัยนำเสนอ ได้ให้คำแนะนำและแก้ไขจนการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดี ขอความเมตตา ความดีของอาจารย์ที่มีต่อศิษย์ยังเป็นพลวัตปัจจัยให้อาจารย์มีสุขภาพแข็งแรง อายุยืน เพื่อจะเป็นอาจารย์ถ่ายทอดวิชาความรู้แก่ศิษย์ต่อไปนานเท่านานเทอดู